

Patočka - můj vztah k němu - 3

Jako systematick byl Patočka v jádru velmi nejistý, zdál se mi být bez vlastní „substance“, jakoby bez vlastního „páteřního“ rozvrhu. Když se nějak dostal do myšlenkových potíží, vždycky si pomohl buď přímo Husserlem nebo některým jiným fenomenologem; to pro něho bylo ovšem velmi snadné vzhledem k jeho obrovské paměti, jejíž kapacita mne čas od času vždy znovu uvrhla do depresí. Zároveň ovšem právě kapacita jeho paměti (jakož i jeho úžasná vnímavost vůči koncepcím velkých myslitelů) byla asi na překážku rozvoji jeho vlastních větších rozvrhů, jak dokládá skutečnost, že po několika málo letech zcela opustil svůj jediný velký projekt, totiž onen pozoruhodný koncept tzv. „negativního platonismu“, v němž jsem se naopak já domníval rozpoznávat obrovské možnosti a perspektivy (i když spojené s největšími těžkostmi a nesnázemi, sahajícími až k samým základům filosofického myšlení). Pokud tedy jsem byl vskutku Patočkou nějak hlouběji ovlivněn ve své vlastní filosofické orientaci, bylo to podmíněno tím, že někde a v něčem on sám navázal na to, co mi už bylo blízké z mých „zdrojů“, jimiž byli především Rádl a Masaryk viděný jeho očima. Onen Patočkův „negativní platonismus“ se mi stal něčím hluboce inspirujícím, protože jsem mu rozuměl v jeho inspiraci právě Rádlem, především jeho Útěchou, ale už řadou formulací v Dějinách filosofie, a dokonce ještě dříve. Ta pozoruhodná Rádlova formulace z poslední kapitoly Útěchy, že idea je to, co onoho loupežníka mělo napadnout, a pokud ho to třeba i nenapadlo, to že „byla“ idea – to je něco, co na jedné straně může zcela uniknout čtenářově pozornosti, pokud na to není příslušně a náležitě „připraven“, ale co je jen jakýmsi poukazem, námětem, povzbuzením k vlastnímu myšlení. A já si myslím, že mi Patočka v některých chvílích a situacích významně pomohl i tomu Rádlovi lépe porozumět, a to navzdory tomu, že Rádl sám mu šel vždy znovu „na nervy“ a že ho v žádném ze svých textů o „negativním platonismu“ necituje ani neuvádí. Takže závěr: pokud mi Patočka pomohl lépe porozumět Rádlovi, jsem mu za to velmi vděčen. Ale bylo a je tomu tak právě jen proto, že v té věci byl sám Rádlem jakoby „inspirován“ či spíše vyprovokován. Jinak pro nebyl a zůstává Patočka učitelem náročnosti, bez níž se filosof nemůže nikdy obejít a která ovšem nemá hranic (a to jak pro mne, to jistě, ale také pro Patočku, jak já mu rozumím). Patočka pro mne tedy není vzor k následování, a v mnoha ohledech jsem si vždy znovu meze jeho filosofování uvědomoval, aniž bych měl být jen sebeprchavější pocit, že jsem na tom lépe. Považuji za jeden z nejpovážlivějších důsledků politických poměrů v naší zemi, že Patočka nemohl pokračovat v tom svém velikém poválečném projektu svérázných dějin filosofie, snad v období k slavné Rádlově knize o dějinách biologických teorií, které po stu letech konečně v úplnosti vyšly i česky.

(Písek, 070417-2.)